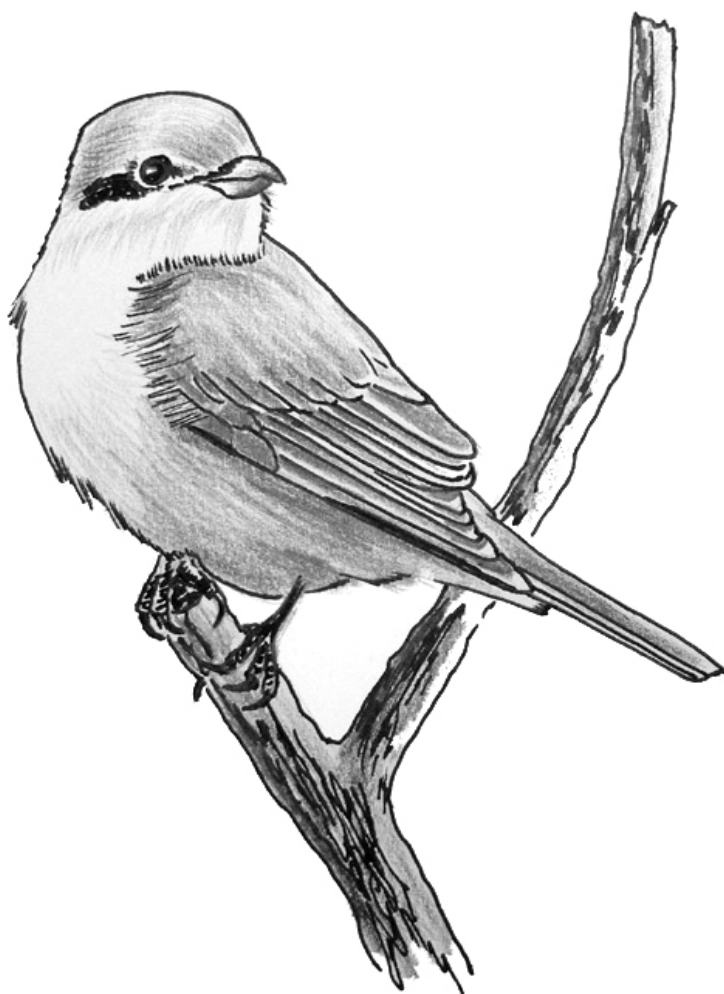

**OGÓLNOPOLSKIE
TOWARZYSTWO
OCHRONY
PTAKÓW**

16/2009

**BIULETYN INFORMACYJNY
LESZCZYŃSKIEJ GRUPY OTOP**

Ogólnopolskie Towarzystwo Ochrony Ptaków

Siedziba:

ul. Odrowąża 24
05-270 MARKI

e-mail: biuro@otop.org.pl
www.otop.org.pl

BIULETYN INFORMACYJNY LESZCZYŃSKIEJ GRUPY OTOP 16/2009

Strona WWW:

www.otop-leszno.eko.org.pl

Poczta:

otop.leszno@eko.org.pl

Redakcja:

Stanisław Kuźniak
stakuz@poczta.onet.pl
Waldemar Michalak
waldemi@gazeta.pl

Rysunki:

Janusz Ratajczak

Skład komputerowy:

Waldemar Michalak

Marzec 2009

Szanowni Czytelnicy,

Rok 2008 obfitował w wiele wydarzeń, ważnych dla całego Towarzystwa, jak i naszej Grupy. Przede wszystkim odbyło się Walne Zebranie Członków OTOP, podczas którego przyjęto ważne postanowienia i wybrano nowy zarząd na czele z dotychczasowym prezesem p. Gerardem Sawickim.

Nasza Grupa, podobnie jak w latach poprzednich uczestniczyła w wielu akcjach ogólnopolskich i regionalnych. Braliśmy udział w monitoringu ptaków lęgowych, gatunków flagowych i ptaków mokradeł. Dalej aktywnie uczestniczyliśmy w pracach nad Wielkopolskim Atlasm Ornitologicznym. Dalej prowadziliśmy „Akcję Wonieść”. Do awifauny naszego regionu zaliczyliśmy trzy nowe gatunki.

W roku 2009 mija 15 lat od powstania Leszczyńskiej Grupy OTOP. Podczas wiosennego spotkania będzie okazja do pełniejszego spojrzenia na dotychczasowe poczynania i określić dalsze kierunki naszej działalności.

Tradycyjnie wszystkim członkom i sympatykom Leszczyńskiej Grupy OTOP

Życzymy udanego roku, wielu ciekawych obserwacji, udanych i miłych chwil spędzanych w terenie na obserwowaniu ptaków.

Redakcja

KRONIKA – NAJWAŻNIEJSZE WYDARZENIA ROKU 2008

W kronice w porządku chronologicznym przypominamy najważniejsze wydarzenia z działalności naszej Grupy oraz informujemy o wydarzeniach, w których indywidualnie uczestniczyli członkowie.

5-13.01. Liczenie Ptaków Wodnych i Szponiastych (s. 5)

26-27.01.: IV Zimowe Liczenie Ptaków w Parkach i Ogrodach

15.03. Wrocław. Zjazd Ornitologów Śląska

29.03.: Leszno. XIV Spotkanie Leszczyńskiej Grupy OTOP. Sprawozdanie z działań w 2008 r. przedstawił lider Grupy, Waldemar Michalak. Interesujące prelekcje przedstawili Piotr Dzieńkowski o żurawiu i Marcin Tobółka – o fenologii przylotu i sukcesie lęgowym bociana białego. Na zakończenie, tradycyjnie, Stanisław Kuźniak i W. Michalak omówili najciekawsze obserwacje ornitologiczne z roku 2007.

5.04. Warszawa. Walne Zebranie Członków OTOP

6.04. Poznań. XXV Spotkanie Ornitologów Wielkopolski. Wiesław Walankiewicz przedstawił ptaki pierwotnej Puszczy Białowieskiej w czasie i przestrzeni. Na przykładzie badań nad muchołówką żałobną uzasadnił dlaczego ornitolodzy powinni badać gryznie. Wyniki prac nad Wielkopolskim Atlasem Ornitologicznym omówił Lechosław Kuczyński, a Monitoring Ptaków w Polsce Przemysław Chylarecki. W kolejnych wystąpieniach Tadeusz Mizera i Przemysław Wylegała omówili aktualną sytuację czapli siwej w Wielkopolsce, P. Wylegała i Samuel Odrzykoski – nowe dane o liczebności i rozmieszczeniu gęsi podczas wędrówki i zimowania w Wielkopolsce, Ziemowit Kosiński i L. Kuczyński – trendy liczebności ptaków wodnych w Wielkopolsce w czasie wędrówki jesiennej, a Marta Prange wyniki zimowego liczenia ptaków na rzekach i jeziorach Wielkopolski. Najbardziej aktywni uczestnicy WAO i liczeń zimowych zostali nagrodzeni upominkami rzeczowymi. Podczas spotkania można było nabyć Atlas ptaków lęgowych Polski.

2.06.08. Poznań. Jakub Kosicki obronił na Wydziale Biologii UAM rozprawę pt. „Ekologia populacji bociana białego *Ciconia ciconia* w południowo-zachodniej Wielkopolsce” (promotor prof. dr hab. Piotr Tryjanowski) uzyskując stopień doktora nauk biologicznych. Serdecznie gratulujemy!

7.06. Wschowa. Stoisko LG OTOP na Ekojarmarku

VII-X. Akcja Wonieść (s. 6)

4-5. 10. Europejskie Dni Ptaków (s. 4)

18-19. 10. Liczenie siewek złotych i czajek

8-11. 11. Liczenia jesienne na jeziorach (s. 6)

Europejskie Dni Ptaków 2008

Podobnie jak w latach poprzednich tak i w tym roku tradycyjnie włączyliśmy się w obchody Europejskich Dni ptaków. Wycieczkę zorganizowaliśmy nad Zb. Wonieść. W sobotę w licznym gronie spotkaliśmy się w Zglińcu. Po krótkich obserwacjach na stawach (pogoda była mglista i pochmurna) udaliśmy się na punkt obrączkarski Akcji Wonieść, gdzie dr Stanisław Kuźniak i Janusz Stępniewski wraz dwoma ornitologami z Holandii obrączkowali ptaki trzciniowisk. Dla wielu uczestników wycieczki była to pierwsza możliwość uczestnictwa w obrączkowaniu ptaków. Mogli z bliska zobaczyć kilka ciekawych gatunków, które akurat wpadły w sieci: wążatki, potrzosy, pierwiosniki, sikory. Stamtąd udaliśmy się nad zalew Zb. Wonieść, gdzie mieliśmy nadzieję zobaczyć przebywającą tam od kilku dni DZIERZBĘ PUSTYNNĄ (wykrytą przez goszczących u nas Holendrów). Ptak przebywał tam nadal, a ponadto stał się celem licznych „pielgrzymek” ornitologów z całej Polski. Mogliśmy go obserwować z całkiem bliskiej odległości, ponieważ był mało płochliwy i pozwalał się podejść na odległość kilkunastu metrów. Na zakończenie wycieczki udaliśmy się powrotem do Zglińca, gdzie w gościnnym gospodarstwie agroturystycznym p. Kraśniewskiej mogliśmy odpocząć i zjeść kiełbaski z grilla oraz porozmawiać o ptakach. Po podliczeniu okazało się, że widzieliśmy ponad 2100 z 54 gatunków. Wycieczkę dla uczniów z kółka przyrodniczego w szkole podstawowej w Rydzynie zorganizował Janusz Maliczak, nauczyciel biologii i członek naszej Grupy. Udział w niej wzięło 10 uczniów. Zaobserwowali 209 ptaków z 11 gatunków. Łącznie podczas Dni Ptaków 2008 widzieliśmy 2328 ptaków z 57 gatunków. Najliczniejsze obserwowane gatunki to gęgawa i krzyżówka.

Kółko przyrodnicze w Szkole Podstawowej im. 17 Pułku Ułanów Wielkopolskich w Rydzynie.

W roku szkolnym 2007/2008 prowadziłem kółko przyrodnicze w Szkole Podstawowej w Rydzynie. Raz w tygodniu odbywały się spotkania kółka, które liczyło ok. dziesięciu uczniów. Zakres tematyczny kółka dotyczył głównie ptaków oraz ssaków, roślin i zagadnień związanych z ekologią i ochroną środowiska. Uczniowie brali również udział w porządkowaniu ogródka szkolnego. Zajęcia odbywały się w pracowni przyrodniczej, sali komputerowej oraz w terenie.

Na spotkaniach uczniowie uczyli się rozpoznawania pospolitych i rzadkich gatunków ptaków oraz biologii i ekologii wybranych rzędów ptaków. Zapoznałem również uczniów z własnymi badaniami ptaków. Uczniowie najbardziej zainteresowani ptakami zgłosili się konkursu przyrodniczego „Ptaki wodno-błotne Polski” organizowanym przez Polskie Towarzystwo Ochrony Przyrody „Salamandra”. Z 20 uczestników, którzy przystąpili do etapu szkolnego, pięciu zakwalifikowało się do etapu rejonowego. W lutym 2008 roku w ramach kółka przyrodniczego przystąpiłem do programu edukacyjnego Ogólnopolskiego Towarzystwo Ochrony Ptaków „Przyroda wokół nas – Ptaki”. Korzystając z materiałów tego programu zrealizowałem następujące tematy miesiąca: ptaki pól i łąk, terytorium, dziuplaki, głosy ptaków, gatunki pospolite i rzadkie oraz omawiałem wybrane ptaki miesiąca: kuropatwy, żurawie, dzięcioły, kukułki i jaskółki. Uczniowie brali również udział w liczeniu ptaków podczas Europejskich Dni Ptaków oraz Zimowym Liczeniu Ptaków w Parkach i Ogrodach w Rydzynie. O jednej z tych akcji w gazecie „Rydzyna tu i teraz” pojawił się artykuł pt. „Policzyli ptaki”. Na spotkaniach kółka przyrodniczego uczniowie aktywnie brali udział w zajęciach i byli bardzo zainteresowani tematem. Spotkanie kółka są kontynuowane w roku szkolnym 2008/2009.

Janusz Maliczak

Liczenie zimowe ptaków wodnych na Warcie i jeziorach Wielkopolski

W dniach 5-13 stycznia po raz piąty liczone zimujące ptaki wodne i szponiaste na Warcie i jeziorach Wielkopolski. W naszym rejonie liczenia prowadzono na jeziorach Dominickim, Grodziskim, Łoniewskim i Świerczyńskim Wielkim oraz Zb. Wonieść (Krzysztof Błaszowski, Stanisław Kuźniak, Janusz Maliczak, Waldemar Michalak, Janusz Ratajczak, Janusz Stępniewski i Paweł Szymański). Jeziora, poza Dominickim, gdzie przebywała większość ptaków, były zamrożone.

Łącznie naliczono 2647 ptaków z 26 gatunków, z tego na Jez. Dominickim – 1979 ptaków wodnych i 3 szponiaste. Nie było ptaków na jeziorach Grodziskim i Świerczyńskim Wielkim.

Najliczniejsze były: łyska – 1626, krzyżówka – 489, głowienka – 165 i łabędź niemy – 158. Z ciekawszych widziano: bąka i 13 czapli białych na Zb. Wonieść, uhlę i 14 bielaczków na Jez. Dominickim. Z ptaków szponiastych stwierdzono 2 bieliki, 7 myszołowów i jastrzębia. Ponadto 2 srokosze.

Stanisław Kuźniak

Liczenia listopadowe 2008

LICZENIA

LISTOPADOWE

Liczenie przeprowadzono w dniach 8-11. listopada w ramach liczenia ptaków wodnych i błotnych na wybranych jeziorach Wielkopolski. Ptaki liczono na Jez. Dominickim (Janusz Ratajczak i Stanisław Kuźniak) i na Zb. Wonieść (S. Kuźniak i Janusz Maliczak).

Na Jez. Dominickim stwierdzono 15 gatunków ptaków wodnych i błotnych w łącznej liczbie 2898 osobników. Najliczniejsze były: łyska – 2293, głowienka – 203 i czernica – 172. Z ciekawszych obserwowano jednego nura rdzawoszyjego i 6 bielaczków.

Na Zb. Wonieść policzono 2307 ptaków z 14 gatunków. Do najliczniejszych należały: krzyżówka – 1030, gęś zbożowa – 384, siewka złota – 324, gęgawa – 300 i czajka – 215. Pełne zestawienie obserwowanych ptaków na www.otop-leszno.eko.org.pl/page.php?id=105.

Stanisław Kuźniak

Akcja Wonieść w roku 2008

W roku 2008 zaobrazkowano łącznie 2577 ptaków z 47 gatunków. Ptaki obrączkowali Stanisław Kuźniak – 735, Janusz Stępniewski – 642 (26 piskląt i 616 ptaków lotnych) oraz Paweł Sieracki – 1200 ptaków. Ponad 100 ptaków zaobrazkowano z następujących gatunków:

- Trzcinniczek *Acrocephalus scirpaceus* 581 (22,5 %)
- Dymówka *Hirundo rustica* 399 (15,5 %)
- Wąsatka *Panurus biarmicus* 348 (13,5 %)
- Potrzos *Emberiza schoeniclus* 272 (10,6 %)
- Modraszka *Cyanistes caeruleus* 228 (8,8 %)
- Rokitniczka *Acrocephalus schoenobaenus* 170 (6,6 %)
- Trzciniak *Acrocephalus arundinaceus* 134 (5,2 %)
- Remiz *Remiz pendulinus* 125 (4,9 %)

Do listy obrączkowanych ptaków doszło 5 nowych gatunków: oknówka *Delichon urbicum*, świergotek łąkowy *Anthus pratensis*, uszatka *Asio otus*, bekasik *Lymnocyptes minimus* i batalion *Philomachus pugnax*.

Podczas obrączkowania schwytano 2 ptaki z obrączkami zagranicznymi: trzcinniczka z Belgii i remiza z Francji, a trzciniaka skontrolowano w Słowenii. Schwytano ponadto 165 ptaków obrączkowanych na zbiorniku w latach wcześniejszych.

Wszystkim osobom, które pomagały w obrączkowaniu składamy serdeczne podziękowania.

Stanisław Kuźniak

Wielkopolski Atlas Ornitologiczny 2008

W latach 2005-2008 skontrolowaliśmy 230 kwadratów, co stanowi 14,8 % pól w Wielkopolsce. W pracach atlasowych wzięto udział 32 obserwatorów, których wkład przedstawiono w tabeli. Wyniki uszeregowano według sumy stwierdzeń w kategoriach B i C.

Obserwatorzy	Liczba skontrolowanych kwadratów	Liczba stwierdzeń gatunków	Średnia liczba gatunków w kwadracie	Liczba stwierdzeń w kategorii B + C
Marian Lewandowski	43	3298	77	2932
Stanisław Kuźniak	63	1926	31	1687
Marcin Tobółka	60	1637	20	1208
Janusz Stępniewski	23	969	39	911
Sławomir Maćkowiak	20	976	48	896
Piet van Tilburg, Pieter van Lieshout	18	1060	59	891
Waldemar Michalak	14	958	61	848
Szymon Przebinda	11	778	70	701
Paweł Sieracki	9	705	78	666
S. Kuźniak, P. Tryjanowski, J. Kosicki	16	600	38	500
Paweł Szymański	19	536	28	476
S. Kuźniak, Piotr Tryjanowski	12	494	38	453
M. Tobółka, Katarzyna Żońnierowicz	20	398	17	343
Janusz Nowosielski	6	387	64	334
S. Kuźniak, M. Lewandowski, J. Maliczak	6	353	59	327
Janusz Ratajczak	9	368	41	292
S. Kuźniak, Cezary Brodziak	13	313	26	271
Sz. Przebinda, Hubert Scheibel	4	328	82	264
S. Kuźniak, P. Tryjanowski, K. Furmańczyk	10	248	25	223
Henryk Konieczny	3	236	78	181
Zbigniew Mikołajczak	6	188	31	169
S. Kuźniak, J. Ratajczak	3	166	55	150
S. Kuźniak, Jakub Kosicki	13	143	11	141
S. Kuźniak, Piotr Dziełakowski	5	136	26	127
Wojciech Ratajczak	2	106	53	106
Bernard Pawlisiak	4	150	37	103
Aleksandra Sokołowska	2	122	61	95
Łukasz Miśkowiak	3	174	58	90
Andrzej Łakomy	40	148	4	88
Gerard Bela	1	88	88	88
Krzysztof Furmańczyk	1	94	94	82
Szymon Kaczmarek	1	78	78	73
Cezary Brodziak	24	72	3	71
S. Kuźniak, Janusz Maliczak	4	65	16	65
S. Kuźniak, W. Michalak	3	61	20	55
Janusz Maliczak	1	69	69	52
Krzysztof Polański	1	62	62	47
Piotr Dziełakowski	7	34	5	29

Stanisław Kuźniak

Obserwacja dzierzby pustynnej *Lanius isabellinus*

W dniach od 29 września do co najmniej 7 października 2008 r. na Zb. Wonieść przebywała dzierzba pustynna. Ptaka pierwsi wykryli Holendrzy Theo van Mierlo i Piet van Tilburg. Następnie 1.10. obserwację potwierdzili Janusz Stępniewski i Janusz Ratajczak. W kolejnych dniach jej obecność potwierdziło bardzo wielu obserwatorów z całej Polski. Jeszcze 7.10. obserwował ją Marcin Wierzbicki. Ptaka oznaczono jako dorosłą samicę podgatunku *isabellinus*. Jest to szóste stwierdzenie tego gatunku w Polsce.

Obserwowany ptak był wielkości gąsiorka. Jednak już na pierwszy rzut oka wyróżniał się bardzo jasnym upierzeniem. Grzbiet był piaskowo-żółty, a spód ciała z ciepłym płowym nalotem bez jakichkolwiek prążków. Kantarek jasny, za okiem słabo zaznaczona maska. Lotki dość ciemne, brązowawe. U nasady lotek I-rzędowych biaława dość duża plamka. Ogon dość długi, intensywnie

rdzawy. Dziób był czarniawy z jaśniejszą nasadą.

Dzierzba przebywała cały czas w tym samym miejscu, w trzcinowisku z suchymi kępami wierzb. Czasem wylatywała na pobliską skoszoną łąkę. Najczęściej siedziała na suchych gałęziach, polowała na ważki i inne owady. Nie była płochliwa, choć dość skryta, często chowała się nisko w krzewie lub trzcinach.

Dzierzba pustynna gnieździ się w południowo-centralnej Azji – w Kazachstanie, Uzbekistanie, Turkmenistanie, Iranie, Pakistanie, Mongolii i północno-zachodnich Chinach. Występuje w otwartym krajobrazie z rozproszonymi krzewami, szczególnie na półpustyniach, poza tym także w krajobrazie rolniczym i niekiedy na obszarach podmokłych. Zimuje w północno-wschodniej Afryce na południe od Sahary, w południowej części Półwyspu Arabskiego i w północno-zachodnich Indiach. Sporadycznie zalatuje do Europy.

Literatura

Komisja Faunistyczna 1998. Rzadkie ptaki obserwowane w Polsce w roku 1997. Not. Orn. 39: 151-174.

Komisja Faunistyczna 2000. Rzadkie ptaki obserwowane w Polsce w roku 1999. Not. Orn. 41: 293-316.

Komisja Faunistyczna 2005. Rzadkie ptaki obserwowane w Polsce w roku 2004. Not. Orn. 46: 157-178.

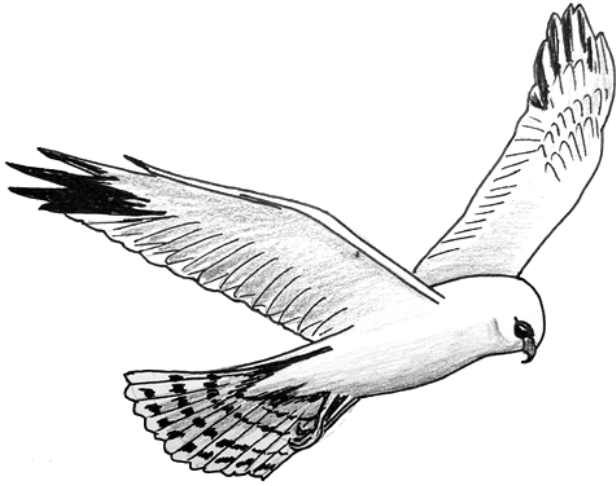
Lefranc N., Worfolk T. 1997. Shrikes. A Guide to the Shrikes of the World. Pica Press, Sussex.

Lontkowski J., Stawarczyk T. 1983. Obserwacja dzierzby pustynnej (*Lanius isabellinus*) w Polsce. Problemy taksonomiczne i identyfikacja. Not. Orn. 24: 141-150.

Szostakowski J. 1985. Drugie stwierdzenie dzierzby pustynnej (*Lanius isabellinus*) w Polsce. Not. Orn. 26: 227-228.

Nad Biebrzą i w Białowieży

W 2008 roku dwukrotnie gościłem na Podlasiu. Pierwszy wyjazd był wcześniej zaplanowany i miał miejsce w połowie kwietnia. Do Puszczy Białowieskiej i nad Biebrzę wybrałem się wraz z Szymonem Kaczmarkiem i dwójką jego przyjaciół. Naszym „celem” było kilka gatunków ptaków – dzięcioł trójpalczasty, orlik grubodzioby, sowa błotna, cietrzew i jarząbek. Pierwszą naszą kwaterą było gospodarstwo agroturystyczne „Bora-Zdrój” w Lewkowie

Nowym. Dotarłem tam późnym popołudniem i miałem okazję wystuchać kilku „ludowych mądrości” gospodarza o imieniu Borys. Następnego dnia, już w pełnym składzie, ruszyliśmy skoro świt Narewską Drogą do Białowieży. Tam czekał na nas przewodnik – Michał Polakowski. Udaliśmy się na poszukiwanie dzięcioła trójpalczastego i rzeczywiście po niedługim czasie udało się go zobaczyć. Na wabienie zareagował i zechciał się pokazać samiec tego gatunku. W międzyczasie pojawiła się też para dzięciołów białogrzbietych. Następnie próbowaliśmy wypatrzeć w leśnej gęstwinie jarząbka. Część naszej ekipy miała trochę szczęścia i widziała przez krótką chwilę podlatującego ptaka. Wabienie sóweczki w jej „stałym” miejscu niestety nie przyniosło spodziewanego efektu i ptaszek nie zechciał się pokazać. Resztę dnia spędziliśmy w tym przepięknym lesie, a wieczorem zmieniliśmy kwaterę i udaliśmy się do Goniądza, w samo serce biebrzańskich rozlewisk. Następnego dnia to objazd dolnego basenu Biebrzy. Odwiedziliśmy kolejno charakterystyczne „ptasie” miejsca wypatrując ptaków i nie tylko. Były to kolejno : Mścichy (podróżniczki, łos), Brzostowo (orlik grubodzioby!), Burzyn, (piękne panoramy rozlanej po horyzont Biebrzy), Wizna (bernikla rdzawoszyja) i Grądy Woniecko (liczne bataliony). Przed zmierzchem dotarliśmy w okolice Laskowca, gdzie mieliśmy nadzieję zobaczyć sowę błotną. Niestety nie było jej tam. Wracając już po zmierzchu tzw. „carską szosą” widzieliśmy w światłach samochodu schodzącego nieśpiesznie z drogi potężnego łosia. Kolejny dzień to pobudka grubo przed świtem i wyprawa na cietrzewie. Gdy dojechaliśmy na miejsce nad łąkami wisiła gęsta mgła. Wschód słońca w tej scenerii był przepiękny. Cietrzewie i owszem, było słycać gdzieś w oddali, jednak na łąkę, która podobno była ich stałym tokowiskiem nie zechciały przylecieć. Dopiero po dłuższym czasie już w pełnym słońcu udało nam się wypatrzeć w oddali kurę siedzącą na czubku olchy. W drodze powrotnej odwiedziliśmy Dolistowo, a po obiedzie wypatrywaliśmy „drapoli” na łąkach pod Wólką Piaseczną. Jeszcze jedna noc w Goniądzu i po trzech dniach spędzonych w tym arcyciekawym ptasio terenie przyszedł czas na powrót do domu.

Wydawało mi się, że nieprędko znowu tam się wybiorę, a tymczasem w połowie maja pojawiły się doniesienia, o „rezydującym” w okolicy Karpowicz (górnego basenu Biebrzy) dorosłym samcu błotniaka stepowego. Nie widziałem wcześniej tego gatunku, a ptak sprawiał wrażenie, że ma ochotę zostać tam nieco dłużej. Postanowiłem więc pojechać.

Nocna jazda samochodem, tak aby być na łąkach pod Karpowiczami skoro świt. Gdy tam dotarłem, zobaczyłem w oddali na drodze samochód i kilka osób. Gdy do nich dołączyłem okazało się, że to Anglicy, którzy przybyli tu w tym samym celu. Jeden z nich wskazał szybującego nad łąką ptaka i powiedział "pallid harrier". Przyłożyłem do oczu lornetkę i zobaczyłem pięknego samca błotniaka stepowego. Obserwowałem go przez cały dzień – aż do zmierzchu. Miałem nadzieję zobaczyć też sowę błotną, która widziana była w tym miejscu wcześniej. Niestety nie pojawiła się. W ciągu całego dnia udało się zobaczyć wiele ptaków, m.in. przechadzającego się po polnej drodze derkacza i wiele błotniaków łąkowych i stawowych. Przenocowałem w Goniądzu, a następnego dnia rano ruszyłem w drogę powrotną. Po drodze odwiedziłem Brzostowo i Grądy Woniecko, gdzie o tej porze roku królowały rybitwy białoskrzydłe.

Wiele wrażeń, piękne miejsca i ptaki. Szkoda tylko, że to tak daleko i nie można tam zaglądać częściej.

Janusz Ratajczak

NOTATKI Z TERENU

Ochrona płomykówki na Ziemi Leszczyńskiej – rok drugi

W roku ubiegłym kontynuowaliśmy prace związane z ochroną płomykówki na Ziemi Leszczyńskiej. Z pieniędzy zebranych na naszym zjeździe zakupiliśmy 3 skrzynki lęgowe dla płomykówek, ponadto jedną skrzynkę przekazał nam pan Lechośław D. Dworak, pochodzący z Osiecznej a obecnie mieszkający w Poznaniu.

W roku 2008 z powodów od nas niezależnych udało się zamontować tylko jedną skrzynkę. Umieściliśmy ją w starym gołębniku na strychu budynku gospodarczego w miejscowości

Olszewo. Pozostałe skrzynki montowane będą w I kwartale roku 2009.

W bieżącym roku przewidujemy również zakup kilku następnych skrzynek, które zamontowane zostaną w okolicach Leszna.

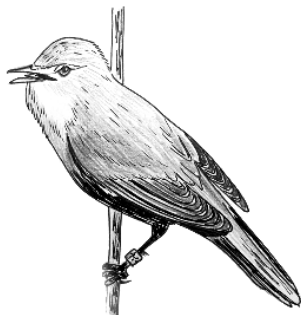
Ptaki wodne zimujące w miastach

W roku 2007 i 2008 wzięliśmy udział w organizowanej przez Grupę Badawczą Ptaków Wodnych KULING akcji liczenia ptaków wodnych zimujących w miastach. Celem akcji było uzyskanie wiedzy o liczebności krzyżówki i łabędzia niemego, a także innych ptaków wodnych (za wyjątkiem mew) zimujących w miastach.

W naszym regionie w roku 2007 liczenie przeprowadzono w Lesznie, na żwirowni w Zaborowie, a w roku 2008 ptaki liczyliśmy również w Lesznie, a także w Rydzynie i Kościanie. W liczeniach udział wzięli Waldemar Michalak, Janusz Maliczak i Szymon Kaczmarek. W roku

2007 w Lesznie policzono 56 krzyżówek, natomiast w roku 2008 z powodu całkowitego zlodzenia zbiornika zimujących ptaków nie było. W Rydzynie natomiast policzono 62 krzyżówki, a w Kościanie 272 krzyżówki i 8 łabędzi niemych. Wyniki z pozostałych miast Polski dostępne są na stronie GBPW KULING <http://www.kuling.org.pl>.

Obrączka znaleziona w wypluwce

Dr Marek Panek ze Stacji Badawczej PZŁ w Czempiniu 17.06.2008 znalazł obrączkę K9A 6042 w świeżej wypluwce myszołowa w Oborzyskach Starych k. Kościana. Obrączkę taką dostał pierwszoroczny trzcinniczek 19.07.2007 na Zb. Wonieść SK).

CO CIEKAWEGO W TERENIE – RAPORT 2008

Rok 2008 przyniósł wiele ciekawych obserwacji ornitologicznych. Do najciekawszych należą stwierdzenia trzech nowych gatunków dla awifauny Ziemi Leszczyńskiej: **gęsi matej** *Anser erythropus*, **włochatki** *Aegolius funereus* i **dzierzby pustynnej** *Lanius isabellinus*. Tak więc według stanu na 31.12.2008. lista gatunków ptaków Ziemi Leszczyńskiej liczy 301 gatunków. Zanotowano także 7 gatunków o pochodzeniu niepewnym lub pojawach nienaturalnych.

W roku 2008 odnotowano ponadto kolejne stwierdzenia gęsi krótkodziobej, lodówki, czapli purpurowej, brodzca pławnego, mewy romańskiej i orzechówki, a także łabędzia czarnego.

Swoje obserwacje do kartoteki przekazali: Gerard Bela (GB), Krzysztof Błaszowski, Cezary Brodziak, Norbert Dudziak, Piotr Dziełakowski (PD), Krzysztof Engler, Krzysztof Furmańczak, Andrzej Golembka, A. Janczyszyn, Mariusz Janowski, Szymon Kaczmarek (SzK), Stanisław Kuźniak (SK), Grzegorz Lorek, Andrzej Łakomy, Janusz Maliczak, Sławomir Maćkowiak (SM), Waldemar Michalak (WM), Theo van Mierlo (Holandia), Zbigniew Mikołajczak (ZM), Błażej Nowak (BN), Sergiusz Niziński (Poznań), Grzegorz Orłowski (Wrocław-Turew), A. Ośmicki, Krzysztof Polański (KP), Mateusz Pyrc, Janusz Ratajczak (JR), Paweł Sieracki (PSI), Dariusz Sobczyk (Turew), Janusz Stępniewski (JS), Paweł Szymański (PSz), Piet van Tilburg (Holandia), Marcin Tobółka (MT), Przemysław Wylęgała (Poznań), Barbara i Katarzyna Żołnierowicz.

Obserwacje gatunków rzadkich

Łabędź krzykliwy *Cygnus cygnus*

31.05.08.: 1 p z 3 pull., Bełcz Wielki (K. Engler)

Łabędź czarnodzioby *Cygnus columbianus*

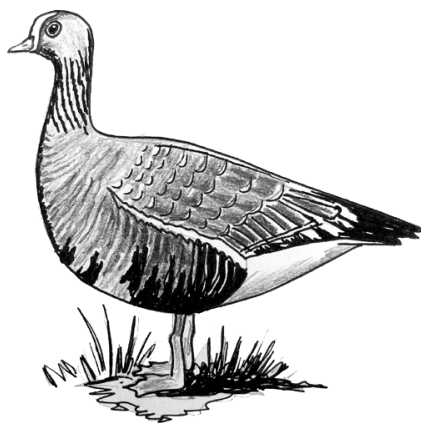
25.12.08.: 3 ad., Zb. Wonieść (WM)

Łabędź czarny *Cygnus atratus*

11-12.12.08.: 1, rz. Odra, Uszczonów, gm. Jemielno (K. Engler)

Gęś krótkodzioba *Anser brachyrhynchus*
23.02.08.: 1, Miechcin, dol. Rowu Polskiego (JR)

Gęś mała *Anser erythropus*
21.10.08.: 1, Zb. Wonieść (G. Orłowski)

Bernikla białolica *Branta leucopsis*
7.02.08.: 3, Robczyisko, dol. Rowu Polskiego (GB i in.)
8.02.08.: 1, Zb. Wonieść (SzK)
23.02.08.: 3, Miechcin, dol. Rowu Polskiego (JR)

Bernikla kanadyjska *Branta canadensis*
29.03.08.: 1, Jez. Łoniewskie (JS)
12-29.07.08.: 1, Zb. Wonieść (JR i in.)

Ohar *Tadorna tadorna*
10.08.08.: 5 juv., Zb. Wonieść (PSz, MT)

Hełmiatka *Netta rufina*
16.03.08.: 1 ♂, Zb. Wonieść (SzK)
29.06.08.: 1 ♂, Zb. Wonieść (JR)

Lodówka *Clangula hyemalis*
29-30.11.08.: 1 ♀, Leszno (WM, SK)

Uhla *Melanitta fusca*
12.01.08.: 1 ♀, Jez. Dominickie (SK i in.)
18.11.08.: 3 ♀♀, Jez. Dominickie (JR)
13.12.08.: 6 ♀♀, Jez. Dominickie (JR)
26.12.08.: 4 ♀♀, Jez. Dominickie (PSz i in.)
29.12.08.: 3 ♀♀, Jez. Dominickie (WM)

Nur rdzawoszyi *Gavia stellata*
15.11.-13.12.08.: 1 juv., Jez. Dominickie (JR)
18-19.11.08.: 1 juv., Jez. Łoniewskie (JS, JR)

Nur czarnoszyi *Gavia arctica*
4.05.08.: 1 drugor., Przybyszewo, gm. Święciechowa (SM)
8.11.08.: 1, Zb. Wonieść (JS)
11.11.08.: 1, Zb. Wonieść (SzK)
15.11.08.: 1, Leszno (WM)
30.11.08.: 2 ad., Jez. Dominickie (JR)

Czapla purpurowa *Ardea purpurea*
7.06.08.: 1, Jez. Łoniewskie (JS)

Drzemlik *Falco columbarius*
3.09.08.: 1 ♂ ad., Zb. Wonieść (SzK)
26.09.08.: 1 ♀, Czempień (BN)
10.10.08.: 1 ♀, Czempień (BN)
11.11.08.: 1, Świerczyna, gm. Osieczna (JS)
29.12.08.: 1 juv./♀, Czempień (BN)

Sokół wędrowny *Falco peregrinus*
4.10.08.: 1, Zb. Wonieść (JS)
8.11.08.: 1, Zb. Wonieść (JS)

Siewnica *Pluvialis squatarola*
10.08.08.: 1, Zb. Wonieść (PSz, MT)
17.08.08.: 1 ad., Zb. Wonieść (S. Niziński)
13.09.08.: 1, Zb. Wonieść (SK i in.)
13.10.08.: 1, Zb. Wonieść (SK i in.)
22.10.08.: 1, Naclaw, gm. Kościan (SzK)
6.11.08.: 1, Osieczna (JS)

Sieweczka obroźna *Charadrius hiaticula*
5.08.08.: 2 ad. i 4 juv., Zb. Wonieść (MT)

Piaskowiec *Calidris alba*
13.09.08.: 3, Zb. Wonieść (PSI)

Bekasik *Lymnocyptes minimus*
13.09.08.: 2, Zb. Wonieść (PSI)
27.09.08.: 2 schwytane, Zb. Wonieść (PSI)
11.10.08.: 1 schwytany, Zb. Wonieść (PSI)

Szlamnik *Limosa lapponica*
29.09.08.: 1, Zb. Wonieść (T. van Mierlo, P. van Tilburg)

Brodziec pławny *Tringa stagnatilis*
20.07.08.: 1, Zb. Wonieść (S. Niziński)

Kamusznik *Arenaria interpres*
26.08.08.: 1 juv., Zb. Wonieść (G. Orłowski)

Mewa czarnogłowa *Larus melanocephalus*

8.05.08.: 1 ad., Przemęt, rozlewiska w dol. Obry (P. Wylęgała)
26.08.08.: 1 juv./1 zima, Zb. Wonieść (G. Orłowski)

Mewa mała *Larus minutus*

20.04.08.: 2-3, Zb. Wonieść (WM)
22.04.08.: 76, Zb. Wonieść (S. Niziński)
24.04.08.: cn. 4, Zb. Wonieść (WM)
3.05.08.: 4 ad. i 3 imm., Zb. Wonieść (JR)
11.05.08.: 9, Zb. Wonieść (WM)

Mewa romańska *Larus michahelis*

26.08.08.: 1 ad. i 1 juv., Zb. Wonieść (G. Orłowski)

Rybitwa wielkodzioba *Sterna caspia*

3.07.08.: 1ad., Jez. Łoniewskie (JS)
10.07.08.: 1, Zb. Wonieść (JS)
12.07.08.: 1, Zb. Wonieść (JR)
17.08.08.: 1 ad., Zb. Wonieść (S. Niziński)

Rybitwa białoczelna *Sternula albifrons*

6.07.08.: 2, Zb. Wonieść (JR)
17.08.08.: 1, Zb. Wonieść (S. Niziński)

Rybitwa białoskrzydła *Chlidonias leucopterus*

8.05.08.: 3, Przemęt, rozlewiska w dol. Obry (P. Wylęgała)

Rybitwa białowąsa *Chlidonias hybrida*

1.04.08.: 1, Robczyisko, dol. Rowu Polskiego (ZM)
20.04.08.: 2, Zb. Wonieść (WM)
11.05.08.: 2, Zb. Wonieść (WM)
27.07.08.: 2, Zb. Wonieść (JR)
29.07.08.: 6, Zb. Wonieść (WM)
1.08.08.: 2, Zb. Wonieść (WM)
2.08.08.: 1 ad. i 2 imm., Zb. Wonieść (JS)
2.08.08.: 2 ad. karmiące 2 lotne MŁO (BN, M. Janowski)

Włochatka *Aegolius funereus*

9.06.08.: 1 śp., Daćbogi, gm. Włoszakowice (PD)

Dzięcioł zielonosiwy *Picus canus*

9.01.08.: 1, Wyspa Konwaliowa (PSI)
8.03.08.: 1 (głos), Zb. Wonieść (WM)
9.03.08.: 1 ♂, nad Jez. Łoniewskim (JS)
15.03.08.: 1 (głos), Zb. Wonieść (JS)
16.03.08.: 1, Osieczna (JS)
30.03.08.: 1 ♂, Kąty, gm. Osieczna (JS)
2.04.08.: 1 p., Włodków Dolny, gm. Góra (SM)
21.04.08.: 1 (głos), Kaszczor, gm. Przemęt (PSI)

Górniczek *Eremophila alpestris*

29.12.08.: cn 1, Czempiń (BN)

Siwerniak *Anthus spinoletta*

26.10.08.: 1, Leszno (ZM)

Kłaskawka *Saxicola rubicola*

6.04.08.: 1 ♂, Wierzowice Wielkie, gm. Góra (KP)
14.04.08.: 1 p., Kowalewo, gm. Szlichtyngowa (SM)
15.04.08.: 1 ♂ śp., Jurkowo, gm. Krzywiń (M. Pyc, MT)
29.04. i 19.05.08.: 1 ♂ śp., Miechcin, gm. Poniec (MT)
23.04.08.: 1 p., Czernina, gm. Góra (SM)
10.05.08.: 2 ♂♂, Pobiel, gm. Wąsosz (KP)

10.05.08.: 1 ♂, Sądowel, gm. Wąsosz (KP)
 11.05.08.: 1 ♂, Osetno, gm. Góra (KP)
 21.05.08.: 1 p. karmiąca 2 podloty, Gryżyna, gm. Kościan (MT)
 11.07.08.: 1 ♂ śp., Witoszyce, gm. Góra (MT, K. Żołnierowicz)
 11.07.08.: 1 p. z MłO, Chobienia, gm. Jemielno (MT, K. Żołnierowicz)
 11.07.08.: 1 ♂, Ciechanów, gm. Jemielno (MT, K. Żołnierowicz)
 11.07.08.: 1 p., Bełcz Wielki, gm. Niechlów (MT, K. Żołnierowicz)
 12.07.08.: 1 ♂ śp., Bełcz Mały, gm. Wąsosz (MT, K. Żołnierowicz)
 12.07.08.: 1 ♂ śp., Wiewierz, gm. Wąsosz (MT, K. Żołnierowicz)
 12.07.08.: 1 p. z MłO, Czechnów, gm. Bojanowo (MT, K. Żołnierowicz)
 12.07.08.: 1 ♂ śp., Jabłonna, gm. Rydzyna (MT, K. Żołnierowicz)
 14.07.08.: 1 ♂ śp., Kąkolewo, gm. Osieczna (MT, K. Żołnierowicz)
 14.07.08.: 1 ♂ śp., Leszno-Gronowo (MT, K. Żołnierowicz)

Dzierzba pustynna *Lanius isabellinus*
 30.09.-7.10.: 1, Zb. Wonieść (T. van Mierlo i Piet van Tilburg i in.)

Orzechówka *Nucifraga caryocatactes*
 25.10.08.: 1, Rogaczewo Małe, gm. Krzywiń (D. Sobczyk)

Obserwacje fenologiczne

Bocian biały *Ciconia ciconia*
 21.11.08.: 2, Osieczna (ZM)

Krakwa *Anas strepera*
 28-31.12.08.: 1 ♂, Zb. Wonieść (SzK)

Czajka *Vanellus vanellus*
 28.01.08.: 47, Robczysko (JR)

Krwawodziób *Tringa totanus*
 7.02.08.: 1, Przemęt (PSI)

Brzegówka *Riparia riparia*
 2.10.08.: 1, Zb. Wonieść (JS)

Pliszka siwa *Motacilla alba*
 13.12.08.: 1, Jez. Dominickie (JR)
 14.12.08.: 3, Zb. Wonieść (SzK)

Kopciuszek *Phoenicurus ochruros*
 21.02.08.: 1 ♂ śp., Drzeczkowo, gm. Osieczna
 24.11.08.: 1, Kąkolewo, gm. Osieczna (MT)

Pokląska *Saxicola rubetra*
 23.10.08.: 1 ♀, Leszno (ZM)

Śpiewak *Turdus philomelos*
 5.02.08.: 1, Nowy Świat k. Leszna (ZM)

Podróżniczek *Luscinia svecica*
 27.09.08.: 1 ♀, Zb. Wonieść (PSI)

Brzęczka *Locustella luscinioides*
 4.10.08.: 1, Zb. Wonieść (JS)

Pierwiosnek *Phylloscopus collybita*
 12.02.08.: 1, Sokołowice, gm. Przemęt (PSI)

Remiz *Remiz pendulinus*
 22.11.08.: 2 schwywane, Zb. Wonieść (JS)

Obserwacje dużych stad i koncentracji

Gęś białoczelna *Anser albifrons*

15.02.08.: ok. 2000, Robczysko, dol. Rowu Polskiego (JR)

8.03.: Ok. 3000, Wojnowice, gm. Osieczna (JS)

Gęś zbożowa *Anser fabalis*

15.02.08.: ok. 7000, Robczysko, dol. Rowu Polskiego (MT)

27.12.08.: ok. 1500, Nielegowo, gm. Kościan (JS)

Czapla biała *Egretta alba*

25.09.08.: 65, Zb. Wonieść (WM)

Żuraw *Grus grus*

8.05.08.: 180, Przemęt, rozlewiska w dol. Obry (P. Wylęgała)

25.09.08.: ok. 160, Zb. Wonieść (WM)

18.11.08.: 180, Zb. Wonieść (JR)

Siewka złota *Pluvialis apricaria*

2.03.08.: ok. 1300, Robczysko, dol. Rowu Polskiego (G. Lorek)

7.03.08.: ok. 1000, Robczysko, dol. Rowu Polskiego (MT)

8.03.08.: ok. 2500, Robczysko, dol. Rowu Polskiego (MT, K. Żołnierowicz)

8.03.08.: ok. 2000, Miechcin, dol. Rowu Polskiego (JR)

25.10.08.: 1250, Oporowo, gm. Krzemieniewo (CB)

Czajka *Vanellus vanellus*

24.02.08.: ok. 2500, Miechcin, dol. Rowu Polskiego (JR)

8.03.08.: ok. 2000, Robczysko, dol. Rowu Polskiego (MT, K. Żołnierowicz)

8.03.08.: ok. 4000, Miechcin, dol. Rowu Polskiego (JR)

26.08.08.: ok. 1200, Zb. Wonieść (G. Orłowski)

30.08.08.: ok. 1500, Zb. Wonieść (JR)

30.08.08.: ok. 1300, Nielegowo, gm. Kościan MT, K. Żołnierowicz)

12.10.08.: 1000, Trzebosz, gm. Bojanowo (JR)

Łęczak *Tringa glareola*

8.05.08.: 120, Przemęt, rozlewiska w dol. Obry (P. Wylęgała)

Dzierlatka *Galerida cristata*

28.12.08.: 11, Nielegowo, gm. Kościan (SzK)

29.12.08.: 13, Czempień-Tarnowo Nowe (BN)

Rzepołuch *Carduelis flavirostris*

4.01.08.: ok. 160, pola nad Jez. Radomierskim (PSI)

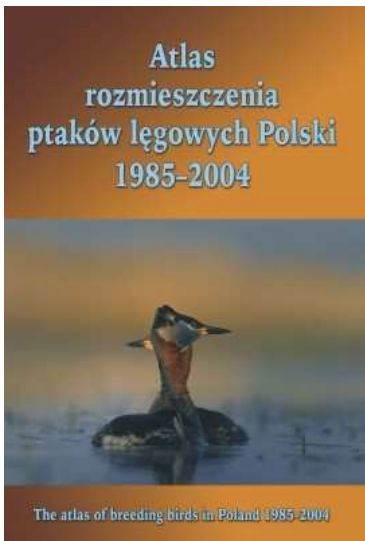
3.02.08.: ok. 350, Leszno (PSz)

11.11.08.: 75, Bojanowo (JR)

NOWOŚCI WYDAWNICZE

Sikora A., Rohde Z., Gromadzki M., Neubauer G., Chylarecki P. red.). 2007. **Atlas rozmieszczenia ptaków lęgowych Polski 1985-2004**. Bogucki Wyd. Nauk., Poznań.

Książka jest pierwszym ogólnokrajowym atlasem rozmieszczenia ptaków lęgowych w Polsce. Powstała dzięki zbiorowemu wysiłkowi ponad 1200 obserwatorów, prawie 100 autorów opracowań gatunkowych i zespołowi pracowników Stacji Ornitologicznej, którzy pracę organizowali, koordynowali i przygotowali książkę do druku.

Dla każdego z 234 gatunków gniazdujących współcześnie w granicach Polski zaprezentowana jest mapa przedstawiająca rozmieszczenie jego lęgowisk w kwadratach 10x10 km w oparciu o kontrole terenowe. Mapom towarzyszą opisy poszczególnych gatunków, opracowane przez niemal 100 ornitologów, gdzie przedstawiono podstawowe informacje o wymogach siedliskowych omawianych ptaków i ich liczebnościach w różnych regionach kraju. Zestawiono również informacje o typowych zagęszczeniach populacji lęgowych oraz o trendach

zmian liczebności na przestrzeni ostatnich dekad.

Książka stanowi niezbędne źródło informacji dla każdego ornitologa i obserwatora ptaków, a szczegółowe dane o rozmieszczeniu ptaków - niezbędne źródło informacji dla przyrodników zainteresowanych ochroną bogactwa gatunkowego krajowej awifauny lęgowej.

Walasz K., Tworek S., Wiehle D. 2006. **Ochrona ptaków i ich siedlisk w Polsce**. Małopolskie Towarzystwo Ornitologiczne i Instytut Ochrony PAN, Kraków.

Książka jest próbą odpowiedzi na pytanie, jak skutecznie chronić ptaki i ich siedliska. W pierwszej części omówiono współczesne zagrożenia ptaków w Polsce – zagrożenie siedlisk, zagrożenie stanowisk lęgowych i zagrożenie populacji oraz zagrożenia wynikającej z działalności gospodarczej i technicznej człowieka. W części drugiej Autorzy zastanawiają się jak przeciwstawić się tym zagrożeniom. Omawiają rolę edukacji ekologicznej, rolę organizacji pozarządowych i konieczność dostosowania prawa do potrzeb ochrony przyrody. W dalszej części przedstawiają sposoby ochrony siedlisk ptaków oraz rolę monitoringu i badań naukowych w ochronie ptaków.